8 SEPTEMBER 2018

IN EUROPA

NOORDWIJK

BankGiro Loterij

Open MONUMENTENDAG

Gemeente NOORDWIJK

VanEgmondTotaalArchitectuur

Stichting Baalbergen Fonds

Voorwoord

Op zaterdag 8 september vindt de 32ste Open Monumentendag plaats, een landelijk evenement waaraan ook in Noordwijk weer volop wordt mee gedaan. Dit jaar is het thema 'In Europa'. Europees erfgoed, daar draait het dit jaar allemaal om! Landelijk gezien is Open Monumentendag onderdeel van de Europese Monumentendagen 'European Heritage Days'. In heel Europa wordt dit jaar het jaar van het Cultureel Erfgoed gevierd. Dat betekent dat de verhalen over sommige monumenten nu eens op een andere manier worden verteld. Geplaatst in een internationale context, met het accent op al die Europese verbanden die er ook met ons Noordwijks erfgoed zijn.
Wist u bijvoorbeeld dat er op Museum Veldzicht een compleet historisch overzicht wordt getoond van de vroegste geschiedenis van Noordwijk? Waar kwamen die vroegste bewoners eigenlijk vandaan? We denken hier vaak in termen van 'de echte Noordwijkers' en import, en Zeeërs en Binders, maar de geschiedenis van familienamen geeft aan dat er heel wat over hun herkomst te vertellen is. Dat doet cultuurfilosoof Harrie Salman dan ook tijdens de openingsbijeenkomst op zaterdagmorgen in de Oude Jeroenskerk. Hij stelde het speciaal voor deze dag gemaakte vouwblad samen 'Een wandeling door de Gouden Eeuw langs de huizen van edelen in Noordwijk anno 1623' en zo'n zelfde vouwblad met een overzicht van interessante grafstenen in de Oude Jeroenskerk. Ook daar worden een aantal internationale verbanden met Noordwijk getoond.

Namens het Comité Open Monumentendag Noordwijk wensen wij u weer een interessante dag toe!

Adriaan Timmers, voorzitter

Opening 32ste Open Monumentendag
Oude Jeroenskerk, Voorstraat 44 Noordwijk Binnen

De opening van Open Monumentendag 2018 vindt plaats op 8 september om 10.00 uur in de Oude Jeroenskerk. U bent vanaf 09.30 uur welkom voor het volgende programma:

- Ontvangst met koffie en kruidkoek
- Welkom door Adriaan Timmers, voorzitter Comité OMD Noordwijk
- Voordracht cultuurfilosoof Harrie Salman over herkomst Noordwijkse familienamen
- Uitreiking 1e exemplaar Programmaboekje aan Marie José Fles, wethouder van o.a. Cultuur en Erfgoed in Noordwijk
- Opening Open Monumentendag door Marie José Fles
- Oude paardentram staat buiten klaar en brengt gasten naar Museum Veldzicht voor de opening van de nieuwe hooimijt en de Pompoenenmarkt.

- **Om 12.00 uur en 14.15 uur herhaalt Harrie Salman zijn presentatie in de Oude Jeroenskerk nog eens!**

- **Koen Marijt en Michel van Dam geven om 13.15 uur en 15.15 uur een duo presentatie over Europese invloeden op de Noordwijkse geschiedenis en op in Noordwijk aanwezige gebouwen.**

Monumenten en activiteiten in het kader van het thema
IN EUROPA

Tenzij anders vermeld is de openstelling van monumenten en activiteiten van 10.30 uur tot 16.30 uur.

Noordwijk aan Zee

01 Vuurtoren | Koningin Wilhelminaboulevard
De Vuurtoren dateert van 1922 en was oorspronkelijk opgetrokken uit donkergebrande baksteen. Omdat de stenen water doorlieten is zo'n 10 jaar later de witte pleisterlaag aange¬bracht. Het licht heeft een bereik van 18 zeemijlen (± 33,5 kilometer). De KNRM maakt bij calamiteiten gebruik van de vuurtoren. Ook de Zendamateurs gebruiken de toren jaarlijks voor diverse activiteiten, waaronder het International Lighthouse and Lightship Weekend.
De Vuurtoren wordt momenteel gerenoveerd en is daarom vandaag niet opengesteld voor publiek.

02 KNRM Kurt Carlsen | Koningin Wilhemina Boulevard
De Kurt Carlsen is het oude motorreddingsvaartuig van Noordwijk aan Zee. Van 1953 tot 1990 was de Kurt Carlsen in de vaart als reddingsboot van Noordwijk. Daarna werd zij uit de vaart genomen en opgevolgd door het type Valentijn van de KNRM. Na jaren herstel- en onderhoudswerk door vrijwilligers van de Stichting Kurt Carlsen is de Kurt Carlsen in 2013 weer varend gemaakt. Met haar tractor, bootwagen en kar is zij een mooi stuk cultureel erfgoed. In de periode van mei tot en met september wordt er met grote regelmaat gevaren met donateurs en is de Kurt Carlsen voor publiek te aanschouwen. De boot wordt dan door een tractor het strand op gereden, in zee geduwd en d.m.v. touwen gelanceerd.

Tijdens Open Monumentendag staat de Kurt Carlsen opgesteld bij de Noordwijkse Vuurtoren. Geïnteresseerden kunnen op en in de boot kijken. Vrijwilligers van de stichting zijn aanwezig voor tekst en uitleg. U kunt donateur worden wat de mogelijkheid biedt tot meevaren!

03 Museum Engelandvaarders | Bunkercomplex Bosweg 15, Noordwijk
Beleef mee hoe mannen en vrouwen tijdens de Tweede Wereldoorlog uit bezet Nederland ontsnapten en vanuit Engeland de strijd tegen nazi-Duitsland en Japan voort zetten.

Honderden vertrokken in nauwelijks zeewaardige bootjes, sommigen in een kano. Velen verdronken op zee of werden tijdens de voorbereiding gearresteerd en gevangen gezet of doodgeschoten. Anderen maakten barre tochten over land via België, Frankrijk, Spanje, Portugal en zelfs Rusland. Ruim 2.000 Nederlanders kwamen, na veel moeilijkheden te hebben overwonnen, in Engeland aan en leverden vervolgens een bijdrage aan de bevrijding van Europa.

Museum Noordwijk

Kurt Carlsen

Lombok

Algemene Begraafplaats

Museum Engelandvaarders

04 Atlantikwall Museum Noordwijk | Fietspad in verlengde van de Bosweg
Het Atlantikwall Museum Noordwijk is een bijzonder museum dat is ingericht in een reeks bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. Sinds 2007 is het bunkerstelsel onder de Noordwijkse duinen (gedeeltelijk) opengesteld voor publiek. De vuurleidingbunker, gelegen aan het fietspad, is ingericht zoals die was in de oorlog. Veel van de aanwezige artefacten zijn origineel. In de vuurleidingbunker draaien twee films: een over Noordwijk en Scheveningen en een andere over D-Day. In de manschappenverblijven en het 400 meter lange gangenstelsel kan men zich een beeld vormen over het leven in bunkers.
I.v.m. met de overwintering van vleermuizen is het gangenstelsel normaliter gesloten vanaf 1 september.

05 Algemene Begraafplaats | Oude Zeeweg 32a
De eenvoudige, vroeg negentiende-eeuwse aanleg (1829) van de Noordwijkse begraafplaats, in combinatie met de specifieke terrassen uit 1931, is cultuur- en (tuin)architectuurhistorisch van waarde vanwege de zeldzaamheid en de mate van gaafheid.

Op de begraafplaats liggen 135 doden uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog begraven, afkomstig uit verschillende landen van het Gemenebest. Er zijn 81 graven uit de Eerste Wereldoorlog; daaronder zijn 54 Britse zeelieden waarvan de identiteit onbekend is (24 van hen hebben een individueel graf, de overigen liggen in graven met vijf tot tien doden). Er zijn 52 graven uit de Tweede Wereldoorlog; van 19 is de identiteit onbekend. Er liggen ook twee Poolse vliegeniers, waarvan er een als 'onbekend' geregistreerd staat. Op de begraafplaats staat een herdenkingskruis (Cross of Sacrifice) naar ontwerp van Sir Reginald Blomfield, uitgevoerd in natuursteen, waar een bronzen zwaard op is aangebracht.

Ook liggen er diverse bekende Nederlanders en Noordwijkers begraven, zoals leden van de familie van Limburg Stirum, biermagnaat Freddy Heineken, Albert Verwey, Daniel Noteboom en Maria Dermout.

06 Museum Noordwijk | Jan Kroonsplein 4
In het Museum Noordwijk brengt het Genootschap Oud Noordwijk tentoonstellingen die een mooie inkijk geven in de ontwikkeling van Noordwijk aan Zee als vissersdorp. Naast stijlkamers, klederdrachten en andere bijzondere voorwerpen zijn in het museum een groeiend aantal schilderijen bijeengebracht die een mooi beeld geven van Noordwijk aan Zee anno 1900. Naast de vaste collectie zijn er momenteel twee tijdelijke tentoonstellingen ingericht. In de Blauwdotterzaal is tot en met 31 december de tentoonstelling '60 jaar ruimtevaart te zien'. Op de Middenzolder is te zien welke schoeisels in het verleden in Noordwijk werden gedragen en hoe ze gemaakt werden. Laatstgenoemde kreeg de passende naam mee 'Wie de schoen past… Te bewonderen zijn verder schilderijen, beeldhouwwerken, vazen en schaalmodellen.

07 Lombok | Schoolstraat
Het Lombok is één van Noordwijks laatste 'dammen' met visserswoninkjes. Het voorhuis (thans: Antiquariaat Moby Dick) werd rond 1880 gebouwd met daar achter een haringrokerij. Later zijn daar huisjes van gemaakt, waarvan er nog twee overgebleven zijn. Eén daarvan

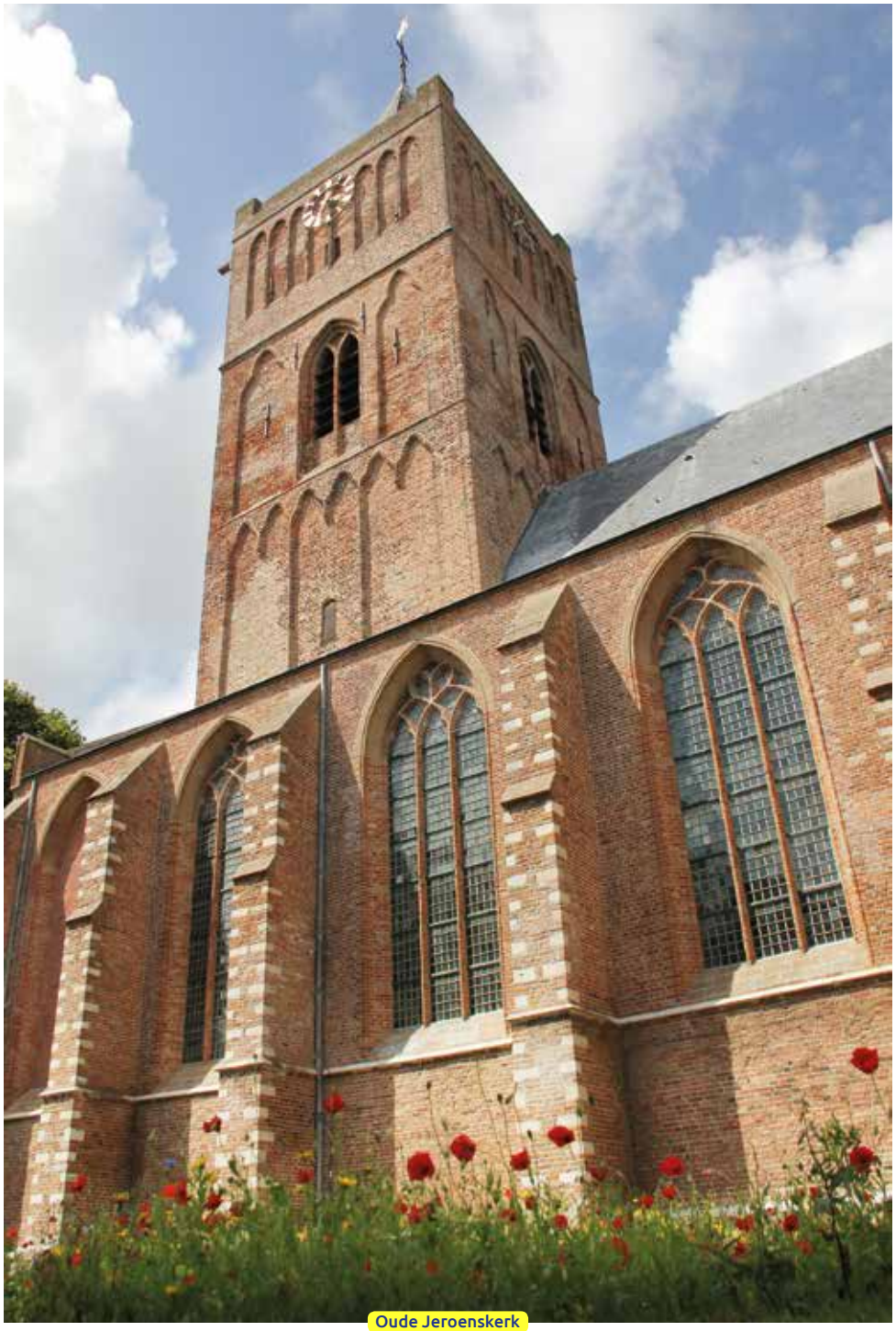

Oude Jeroenskerk

is te bezichtigen. De woningen aan de andere zijde van de dam dateren uit omstreeks 1900. U kunt er genieten van een kopje koffie en ambachtelijk gemaakte koek of taart (opbrengst voor het goede doel Picihuis in Roemenië)!

08 Maria ter Zeekerk | Nieuwe Zeeweg 75

De Maria ter Zee, ook wel genoemd Maria Sterre der Zee, is een driebeukige kerk, in 1950-'51 gebouwd als toeristenkerk naar een ontwerp van J.A. van der Laan. In zijn ontwerp volgde van der Laan de stijl van op vroegchristelijke kerkbouw gebaseerde, traditionalistische vormen van de Bossche school. Opvallend zijn het omlopend fries met siermetselwerk in meandermotief en de vierkante vensteropeningen met brede latei en deelzuiltje. In de loop der jaren hebben diverse verbouwingen plaatsgevonden. Naast de kerk bevinden zich vier hardstenen zuilen die zijn gemaakt rond 1840. Deze zuilen zijn afkomstig van de kapel Maria Sterre der Zee en Deur des Hemels, gebouwd in het begin van de 14e eeuw in Langevelderslag. Omdat er te Langevelderslag plaats moest worden gemaakt zijn de zuilen in 2005 verplaatst naar deze kerk.

Noordwijk Binnen

09 Oude Jeroenskerk | Voorstraat 44

De Oude Jeroenskerk is een gotische kruiskerk, genoemd naar de martelaar Jeroen, die door de Noormannen op 17 augustus 856 werd onthoofd, omdat hij zijn geloof niet wilde afvallen. De kerk staat vol met symbolische monumenten.
In het interieur vinden we een hardstenen doopvont (15e eeuw) met vier gebeeldhouwde koppen en op het koor de omlopende banken met inscriptie uit 1636. Ook de preekstoel is uit het midden van de 17e eeuw. Het wandbord is van 1638 en de tekstborden op het koorhek uit 1650 met de Geloofsbelijdenis, de Tien Geboden en het Onze Vader. De Gravenbank gemaakt door Francis Maas in 1751 in Lodewijk XV stijl, heeft een op de luifel gesneden alliantiewapen (1904).
Aan de zuidzijde staat het marmeren grafmonument van Johannes Douza (1792). In de vloer liggen verschillende gotische grafzerken (ca. 1479 en 1509). Het Knipscheerorgel van 1840 is in 2000 geheel gerestaureerd.

Voor deze Open Monumentendag is een speciaal vouwblad gemaakt over de in de kerk aanwezige bijzondere grafstenen. Cultuurfilosoof Harrie Salman zal in de kerk twee maal een voordracht houden over het thema 'In Europa' met betrekking tot Noordwijk.

- **Om 12.00 uur en 14.15 uur herhaalt Harrie Salman zijn presentatie in de Oude Jeroenskerk nog eens!**

- **Koen Marijt en Michel van Dam geven om 13.15 uur en 15.15 uur een duo presentatie over Europese invloeden op de Noordwijkse geschiedenis en op in Noordwijk aanwezige gebouwen.**

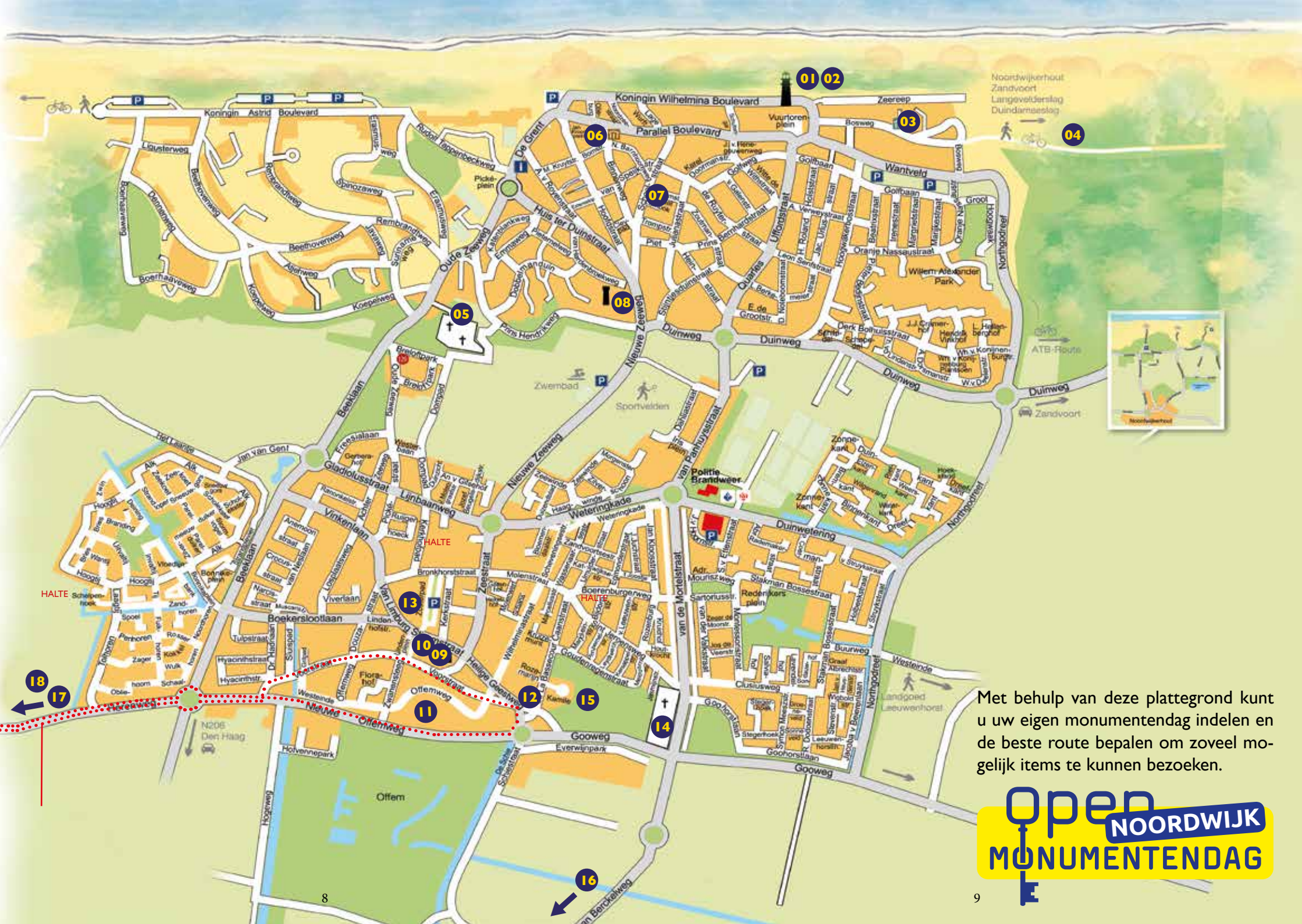

Met behulp van deze plattegrond kunt u uw eigen monumentendag indelen en de beste route bepalen om zoveel mogelijk items te kunnen bezoeken.

Open NOORDWIJK MONUMENTENDAG

Villa Mignon

R.K. Jeroenskerk

10 Torenklimmen: Oude Jeroenstoren!

van de toren van de Oude Jeroenskerk is in de dertiende eeuw begonnen. De toren is een mooi voorbeeld van de aarzelende overgang van de romaanse naar de gotische bouwstijl. Het beneden stuk is nog versierd met een fries van keperboogjes; daarboven begint schuchter een behandeling met spitsboognissen. Sommige historici beweren dat ooit het hoofd van de heilige Jeroen in de toren is ingemetseld. Bij een recente opgraving in de toren zijn inderdaad een schedel en andere menselijke resten gevonden, maar of die van Jeroen zijn staat nog niet vast!
U kunt de toren beklimmen om na 147 treden vanaf de trans rond de spits door een van de vier verrekijkers van een geweldig uitzicht over de wijde omgeving te genieten.

11 St. Joris Doelen | Offemweg 17

De Broederschap of het Gilde van Sint Joris is één van de oudste verenigingen van Nederland en kent een ononderbroken bestaan sinds het tweede deel van de 14e eeuw, dat wil zeggen vanaf de periode 1370/1380. Het is een voetbooggilde en is georganiseerd als een stadsgilde, toen Noordwijk voor enige tijd stadsrechten waren toegekend. De Broederschap of Gilde van St. Joris is het enige schuttersgilde dat nog beschikt over een eigen originele schuttershof, gildehuis en aanpalende bebouwing. Het gehele terrein is Rijksmonument.
Op Open Monumentendag zijn bezoekers van harte welkom om het 'Najaarsschieten' van nabij mee te maken. Dat begint om 15.00 uur. Dit evenement kan door bezoekers worden gevolgd vanuit de bezoekersruimte grenzend aan de Schietweide, ingang Offemweg.

12 Villa Mignon | Gooweg 5

Bloembollenteler Siem van Konijnenburg liet deze villa in 1905 bouwen. Vanaf eind jaren 30 was de afdeling Gemeentewerken er gevestigd. Sedert 1986 is het pand eigendom van Van Egmond Totaalarchitectuur en is de naam 'Mignon' weer in ere hersteld. Bij de gevelrenovatie bleek achter het bord met de naam 'Oosteinde' de oorspronkelijke naam Mignon nog gewoon in de gevel gebeiteld te zijn.
Om 11.30 uur en 12.30 uur vinden rondleidingen plaats.

13 RK Sint Jeroenskerk | Van Limburg Stirumstraat 24

Na de Franse tijd (1795-1813) mochten in Nederland weer katholieke kerken worden gebouwd. Bouwplannen hiervoor stonden in de eerste helft van de 19e eeuw onder toezicht van ingenieurs van Waterstaat. Ook in Noordwijk werd een zogenaamde waterstaatskerk (zonder toren) gebouwd, ontworpen door architect C. Dobbe, die destijds fl 30.000 kostte. In 1892 werd Noordwijk door Paus Leo XIII opnieuw tot bedevaartsplaats verheven, waardoor er behoefte ontstond aan een grotere kerk.
Architect Nicolaas Molenaar sr, tevens ontwerper van het Noordwijkse Raadhuis, ontwierp de huidige driebeukige hallenkerk in neogotische stijl, met aan de voorzijde op de linkerhoek de toren met naaldspits. De nieuwe kerk werd tegen de oudere waterstaatskerk aan gebouwd, waarvan alleen de gevel werd afgebroken. Op 17 augustus 1894 (Sint Jeroensdag) werd de eerste steen gelegd. In de eerste jaren werden het priesterkoor, het transept en de sacristie gebouwd. Pas in 1926 was de kerk geheel afgebouwd. Aan de voorgevel werd een beeld van Sint Jeroen geplaatst, vervaardigd in het atelier van Cuypers te Roermond.

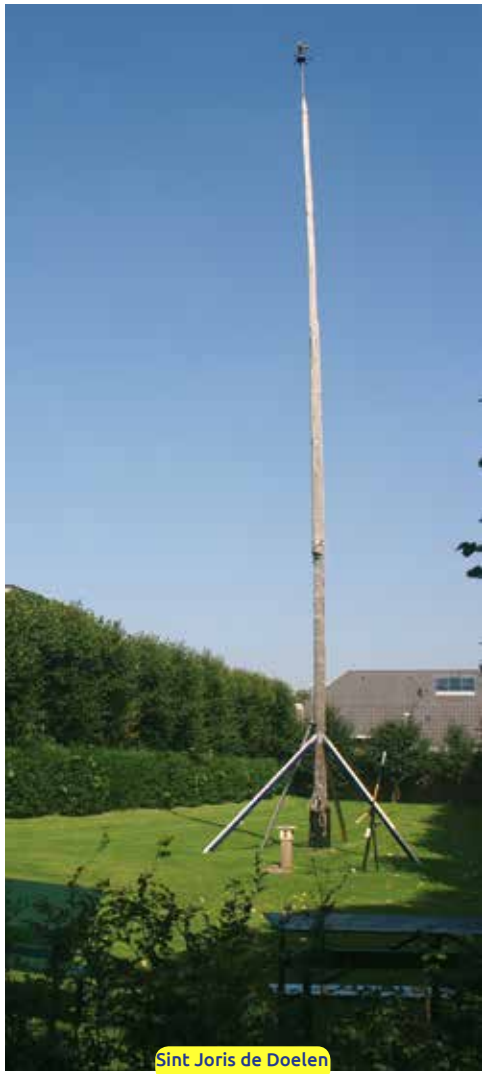
Sint Joris de Doelen

R.K. Begraafplaats

Pompoenenmarkt

Streekmuseum Veldzicht

Hogewegse poldermolen

Tegen de achterwand werden gebrandschilderde ramen geplaatst, geschonken door pastoor Honig en enkele parochianen. De kruiswegstaties zijn van de hand van Jan Dunselman. Na 1945 maakte Cor van Geleuken schilderingen (o.a. Het Laatste Oordeel) op de wand onder het koor achterin de kerk. In de loop van de jaren '70 werden tal van wijzigingen in het interieur aangebracht. Zo verdwenen de preekstoel en communiebanken om plaats te maken voor een nieuw liturgisch centrum met een nieuw altaar. In 2000 kwam - naar later bleek ten onrechte - het onheilspellende bericht dat de toren aan de zuidzijde van de kerk op instorten stond. Daarop volgde een ingrijpende restauratie van de toren, die in 2003 gereed kwam. In 2012 heeft een grootscheepse renovatie van het interieur van de kerk plaatsgevonden. In de kerk staan sinds 2013 twee Maarschalkerweerd-orgels. Op 21 augustus 2016 heeft Bisschop Hans van den Hende van Rotterdam in het kader van de viering van een extra Heilig Jaar van Barmhartigheid het linker portaal (Heilige Deur) geopend. De kerk is een Rijksmonument.

14 R.K. Begraafplaats | Gooweg 35

Op de begraafplaats zijn een aantal monumentale graven te bezichtigen. U vindt er graven van o.a. de destijds wereldberoemde Noordwijkse operazanger Jac Urlus en de Italiaanse onderwijspedagoog Maria Montessori, als ook de (graf)monumenten voor de priesters van de parochie, ongedoopte kinderen en ter herinnering aan de Zusters uit het Barbaraklooster (1438-1573) en de Zusters Franciscanessen (1922/1935). In een kring rondom het Priestergraf staan 12 rode/bruine beuken voorstellende de 12 Apostelen.

15 Rondleiding Landgoed Calorama | Gooweg 21

Het landgoed Calorama is gelegen ten noordoosten van de dorpskern Noordwijk-Binnen en dateert uit het begin van de zestiende eeuw. In de achttiende eeuw komt het huis, dat destijds nog een onbekend en klein herenhuis was, in handen van Cornelis Groeneveld. Groeneveld sticht in 1760 een bedrijf in de kruidenteelt op teelgronden achter het huis. Het pand bestaat uit twee bouwlagen. In 1872 zijn twee houten serres geplaatst tegen de voorgevel. De voorgevel is vijf vensterassen breed, met in het midden de deur. De kelder van het huis dateert uit de allereerste bouwfase van de zeventiende eeuw. Het huis is in een okergele kleur geschilderd.
De historische tuin en park zijn gebouwd in het midden van de 19e eeuw in landschapsstijl en werd vroeger voor het grootste deel als lusthof gebruikt. Gedeeltelijk werd de grond gebruikt voor tuin- en bollenteelt. Kenmerkend voor de tuinaanleg zijn de gebogen lijnen. Een strook hakhout vormt de grens van de voorzijde van het landgoed. Langs deze grens loopt een laan van beuken en eiken. Het vormt een verbinding tussen de zuidkant van het terrein en het koetshuis, dat aan de noordkant is gelegen. Aan de achterzijde wordt het park begrensd door een duinwal. Op de duinwal is een slingerwandeling aangelegd. Recht voor het huis ligt een tuingedeelte met rododendrons rondom een ronde vijver. De vijver dateert van na het jaar 1842. Op het gazon staat een zonnewijzer op een hardstenen pijler. Op het gazon naast het huis is een lindestoel geplaatst. Achter het huis is een bospartij met verscheidene wandelpaadjes. Het rosarium van het landgoed is aangelegd in een halve maan-vorm. De noordgrens van de tuinaanleg wordt afgeschermd door een beukenhaag aan de ene zijde en een houtwal aan de andere zijde.

Calorama

Vandaag worden rondleidingen verzorgd op het Landgoed Calorama voor groepen van ongeveer 20 personen. U kunt voor bepaalde starttijden gratis toegangskaartjes afhalen bij het koetshuis, de ingang van het Landgoed.

16 Hoogewegse poldermolen | van Berckelweg (tussen Noordwijk en Voorhout)
Een molen in het polderlandschap is bij uitstek het symbool van de strijd tegen het water in vroeger jaren. Tegenwoordig is het vooral een landschapsornament. Deze wipmolen met scheprad dateert uit 1652, maar moest na stormschade in 1711 grotendeels worden vernieuwd. In 1959 kwam er naast de molen een dieselgemaal en in 1961 werd de molen overgenomen door de Rijnlandse Molenstichting, die de molen in 1966 en in 1971 liet restaureren. Doordat de molen in een open gebied ligt, heeft hij een grote landschappelijke waarde. In 1966 werd hij mede daarom op lijst van Beschermde Monumenten geplaatst. Sinds 1933 wordt de molen beheerd en bemalen door leden van de familie Langeveld.

17 Streekmuseum Veldzicht | Herenweg 114
Streekmuseum Veldzicht is sinds 2009 gevestigd in de boerderij 'Veldzicht', die in 1864 aan de Herenweg 114 werd gebouwd. De laatste bewoner, Jaap Hoogeveen, wilde dat de boerderij en de landerijen behouden zouden blijven als authentiek element in het landschap. De hiertoe opgerichte stichting Landgoed Veldzicht stelde het zomerhuis en de stallen beschikbaar aan Genootschap 'Oud Noordwijk', die het na restauratie inrichtte als streekmuseum. Het museum is recent opnieuw ingericht. De geschiedenis van Noordwijk van prehistorie tot heden is in beeld gebracht in een expositie met als titel 'Noordwijk, een plaats met een rijk verleden'. Die geschiedenis wordt voor jong en oud aanschouwelijk gemaakt door middel van foto's, kaarten, films en voorwerpen uit vervlogen tijden. Uit archeologisch onderzoek van de laatste jaren blijkt dat de Rijn vroeger een slinger langs Noordwijk maakte. De boerderij Veldzicht ligt op de noordelijke oever van de Rijn en daarmee op de grens van het Romeinse Rijk, de Limes, die dus ook dichter bij Noordwijk liep dan altijd is gedacht. In de expositie zijn unieke archeologische vondsten te zien, zoals een pot uit 200 vChr. en een harnashanger van een van de Heren van Noordwijk.

Speciale aandacht wordt besteed aan de kruidenteelt waar Noordwijk in het recentere verleden faam mee opbouwde. De kruidentuin naast het museum getuigt daar nog van, evenals een deel van het interieur van het streekmuseum waar de kruidenwinkel van Alkemade uit de Pickéstraat, heropgebouwd, te bewonderen is. Vanzelfsprekend wordt er ook aandacht besteed aan de voor de regio zo belangrijke bollenteelt.

18 Pompoenenmarkt | Veldzicht, Herenweg 114, van 10.00 – 16.00 uur
Bij Streekmuseum Veldzicht vindt u de jaarlijkse Pompoenenmarkt die dit keer voor de 12e keer in Noordwijk wordt gehouden. Op de markt is van alles te beleven: vis roken, keramiek (live potten bakken), hout bewerken, textiele werkvormen en muziek. En natuurlijk ontbreken de vele pompoensoorten en allerlei streekproducten niet!

VanEgmondTotaalArchitectuur

vanegmondarchitecten.nl